

Russiýa Ukrainada näme isleyär?

Category: Kitapcy, Nukdaýazar, Publisistika

написано kitapcy | 24 января, 2025

Russiýa Ukrainada näme isleyär? RUSSIÝA UKRAINADA NÄME ISLEÝÄR?

Dost-doganlyk goňşa eýe bolmagyň ýeke-täk ýoly Ukrainanyň ýaragsyzlandyrylmagy we nasistlerden arassalanmagydyr

Soňky hepdelerde bir ýanda Russiýa, beýleki bir ýanda ABŞ we NATO-nyň arasyndaky dartgynlylyk Moskwanyň özüne resmi we aýratynam baglaýy howpsuzlyk çäreleriniň üpjün edilmegine gönükdirilen teklipleri kabul etmegi kesgitli görnüşde ret etmelerinden gelip çykan görnetin ýokarlanmalar bolup geçdi.

Moskwanyň öňe sürýän esasy talaplary NATO-nyň gündogara tarap giñelmeginiň öňünü almak, rus serhediniň golaýlaryna hüjüm ediji ýaraglary ýerleşdirmekden gaça durmak, bileleşigiň Ýewropadaky harby mümkünçiligi, Russiýa bilen NATO-nyň arasyndaky ikitaraplaýyn gatnaşyklar, hyzmatdaşlyk we howpsuzlyk babatdaky baş kararnamanyň gol çekilen 1997-nji ýylyndaky ýagdaýyna dolap getirmek üçin goýlan kepillilikleriň berilmegidir.

Ukrainanyň NATO bileleşigine alynmagyň özi bileleşigiň harby düzüminiň Russiýanyň serhedine ýakynlaşmagyny aňladýar, munuň özi bolsa amerikan raketalarynyň Moskwa baryp ýetme wagtynyň birnäge minuda inmegi diýmekdir!

Kiýew doktrinasında Ukrainanyň Russiýa Federasiýasynyň

aýrylmaz bölegi bolan Krymdaky gözegçiligini giňeltmegi özüne wezipe edip goýandygyny, Ikinji jahan urşunda Ukrainadaky faşistik tarapdarlaryň ýurtda gitdigiçe agramyny artdyrandygy faktyny-da gözden salmaly däl.

Aýratynam Ukrainanyň NAT0 goşulmagynyň Russiýa üçin howp döretjekdigi we Russiýany NAT0 bilen hasaplaşma itjekdigi görnüp duran zat.

ABŞ-nyň we NAT0-nyň Russiýanyň hödürleýän wariantlaryna beren jogaplarynda Moskwanyň talaplary görmezlige salyndy, gaýtam täze agzalaryň NAT0 kabil edilme azatlygy prinsipiniň aşagy çyzyldy.

Wladimir Putin günbatarly kärdeşlerine deň we bitewi howpsuzlyk prinsipiniň birnäçe halkara resminamada ýer alan, beýleki döwletleriň howpsuzlygyny güýçlendirmezlige borçlulygy öz içine alýandygyny ýatlatdy.

Russiýanyň Prezidenti 1949-njy ýıldaky şertnamasynyň 10-njy maddasyna laýyklykda, NAT0-nyň başga ýurtlary agzalyga çagyryp biljekdigini, emma hiç bir ýagdaýda olary kabul etmäge mejbür däldigini nygtady.

Günbataryň gyzyl ysykda geçmeginiň howplary baradaky öwran-öwran duýdurandygyna garamazdan Russiýanyň Prezidentiniň beren ähli duýduryşlary ýer tutmady.

Günbatar Moskwanyň üstündäki güýcli basyşa parallelikde täze sanksiyalary kabul edip ykdysady basyşy-da güýçlendirdi.

Russiýa bilen Günbataryň arasynda aňrybaş derejä ýeten dartgynlylyga Ukrainadaky ýagdaýyň ymykly ot alyp tutasmagy urna boldy.

Kiýew hak-hukuklaryny gorap öñe çykan Donesk we Lugansk respublikalarynyň rus dilinde gürleýän we ýanalmałara sezewar bolan ilatynyň üstündäki güýcli basyşyny artdyrdy.

Radikal millietciler reaksiyoner pikirlerine goşulmaýanlara garşıy haýbat atyjylykly howplary abandyryp ugradylar. By respublikalaryň ilatly punktlary has köp bombalanma uçramaga başlady we munuň netijesinde birgiden weýrançylyklar boldy, ýönekeý ilatdanam wepat bolanlar az bolmady.

Kiýew hötjetlik bilen Minsk şertnamasyna eýermegi, şeýle-de Donesk we Lugansk bilen gepleşikleri geçirmegi ret etdi.

Kiýewiň Krymyň Orsyýete meýletin birikmegini ykrar etmezligini bolsa agzap oturmagyň geregi-de ýok.

Russiýada bolup geçen zatlaryň barsynyň Günbataryň neonasistik toparlanmalary gylawlandyrýandygy, ukrain topragynda agressiw we rus garşıdaşlygyny edýän režim döretmäge gönükdiren sekiz ýyllyk syýasatynyň netijesidigi baradaky pikir berkedи.

Hadysalar şeýle bir ýagdaýa getirdi welin, Ukrainanyň Prezidenti ýurduň günorta-gündogaryndaky rus dilinde gürleyän ilata adamlar däl-de sürüler diýip başlady.

Putin bu adamlara arka durmasa watansöýjilik paradigmasy güýçlenen rus halkynyň gözünden düşmegini mümkindi.

Putiniň nukdaýnazaryndan yza dolanyp bolmajak menziliň geçilmegine, Ukrainanyň çaltlyk bilen NAT0 goşulmagyna, Russiýany ýok etmek maksady bilen bileleşigiň harby düzüminiň Ukrainada ýerleşdirilmegine azajyk wagt galandygy gornetin we gutarnyklı ahwala geldi.

Köp wagta çenli rus liderliginiň hasaplary syýasy we diplomatik usullara esaslanýardy. Emma Günbatardan gelen güýcli basyş, hususanam ABŞ-nyň we NAT0-nyň dik temeklilik edip Ukrainiany modern ýaraglar bilen üpjün etmäge başlamagy harby öňüni alyş çäreleriniň üstünde oýlanyşmagy talap etdi.

Russiýanyň Ýaragly Güýçleri günbatar araçáklerine golaý ýerde (we doly kanuny) okuw-türgenleşikleri geçirdi, emma goňşulara berilen bu signala düşünen bolmady.

Ýurduň daşyndan dolandyrylýan ukrain döwlet ýolbaşçylary Russiýa bilen Günbataryň arasynda täsirli we tarapsyz tampon döwlet bolmak üçin dörän altın pursaty umytsyzlyk bilen gaçyrdylar.

Ýurtlarynyň umumy taryhyň, etniki we medeni ýakynlygynyň bolan uly gündogar goňsusy bilen gatnaşyklarynda agressiwləşip, özlerini düýpsiz girdaba atdylar.

Şular ýaly şertlerdäki Russiýa arasynda garry-gurtularnyň, aýal-ebatlaryň we çagalaryň bolan Doneskdir Luganskdan gelen bosgunlara gapysyny açdy.

Gelen ýüz müňlerce raýaty Russiýanyň oba-şäherlerinde ýerleşdirmek üçin gerekli taýýarlyk işleri görüldi. 21-nji fewralda Donesk we Lugansk respublikalarynyň ýasaýylaryny

goramak üçin ýolbaşçylarynyň talaby we Russiýanyň Mejlisiniň goldawy bilen Wladimir Putin bu respublikalaryň garaşsyzlygyny ykrar edýän kararnama gol çekdi.

Şol bir wagtyň özünde Putin «Russiýa Ukrainiananyň territorial bitewiligini goramak üçin mümkün olan hemme zady etdi. Emma barsy biderek» diýip nygtap geçdi.

Şindi dostluk, hyzmatdaşlyk we ikitaraplaýyn kömegini öz içine alýan iki şertnama tassyklandy.

Bu işler çak edilşi ýaly Günbataryň we Ukrainiananyň döwlet ýolbaşçylarynyň ruslara garşı nutuklarynda artyşa sebäp boldy. Edil şu ýerden başlabam Russiýa özüne garşı garaşylmadyk hüjüm howpuny howpsyz ýagdaýa getirmek üçin has düýpli çäreleri orta atdy.

Netijede, 24-nji fewralda Russiýanyň Prezidenti ukrain topraklaryndaky Lugansk we Donesk Halk Respublikalarynyň güýçleriniň goldawy bilen ýaragly güýçlerine maksady Kiýewi parahatçylyga çağırmaq we zipesini ýerine ýetirmek olan ýörite harby operasiýany başlamaga görkezme bermäge mejbür boldy.

Russiýanyň düýp strategik maksady günbatar çäklerinde özüne zol howp salýan, raýatlaryna we ýerlerinde ýasaýan rus raýatlaryna garşı ganly jenaýatlary edýän diýdimzor režim dälde, dostlukly goňşy döwlete eýe bolmak.

Dost-doganlyk goňşa eýe bolmagyň ýeke-täk ýoly Ukrainiananyň ýaragsyzlandyrylmagy we nasistlerden arassalanmagydyr.

Beýleki bir ýandan öňe süýşyän rus goşun bölümlerine ýykgyňçylykdan we ýonekeý ilata zeper ýetirmekden gaça durmaklary berk tabşyryldy.

Ýaraglaryny taşlap, rus goşunyna garşı hüjümlere goşulmajakdygyna söz beren ukrain harby gullukçylaryna-da öýlerine dolanyp barmaga rugsat berilýär.

Ýörite operasiýanyň baş maksatlarynyň biri-de şäherlere we ilatly punktlara zyýan ýetirmezden Ukrainiananyň harby üpjünçiligine berk zarbalary urup señseletmekdir.

Rus Howa Güýçleriniň operasiýalary umuman ýonekeý raýatlary goramak maksady bilen juda eserdeň we seresaply hüjümleri gurnamak bilen çäklenýär, ýone ukrain režiminiň ýeňliše uçrajakdygy ikuçsyzdyr.

Resmi Moskwa garaşylyşy ýaly hernäçe kartlarynyň barsyny orta goýmasa-da, rus goşunlarynyň tutuş ýurduň ýa-da esasy böleginiň üstündäki gözegçiliginı ýygjamlaşdyrjakdygyny, Kiýewdäki häkimiýetiň ýakyn wagtda ýykyljakdygyny çaklap bileris.

Cykalga hökmünde ýurduň ilatynyň ähli gatlaklarynyň bähbitlerini göz öňüne tutýan, Ukrainany radikal milletçileriň agalygyndan arassalamagy, ýaragsyzlandyrmagy we tarapsyzlyga geçisiň jogapkärçiliginı boýnuna alyp biljek halas ediş hökumetiniň gurulmagyny umyt edip bileris.

Witaliý NAUMKIN,

Russiýanyň Ylymlar Akademiýasynyň ýanyndaky Gündogar ylymlary institutynyň direktory, Moskwa Döwlet uniwersitetiniň Dünýä syýasaty fakultetiniň Moskwadaky Strategik we syýasy barlaglar merkeziniň başlygy.

02.03.2022 ý. Publisistika